

Sygn. akt V KK 322/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 października 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Świecki (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Barbara Skoczowska

SSN Andrzej Tomczyk

Protokolant Jolanta Włostowska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Roberta Tarsalewskiego,
w sprawie **K. M.**

w przedmiocie wyroku łącznego

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 21 października 2021 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego - na niekorzyść

od wyroku Sądu Rejonowego w P.

z dnia 27 sierpnia 2019 r., sygn. akt VIII K (...),

- 1) uchyla zaskarżony wyrok w części dotyczącej rozstrzygnięć zawartych w punktach 1-3 i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu w P. do ponownego rozpoznania,**
- 2) oddala kasację w pozostałej części.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w P. w postępowaniu w przedmiocie wydania wyroku łącznego ustalił, że K. M. został skazany następującymi prawomocnymi wyrokami:

I. Sądu Rejonowego w Z. z dnia 19 lutego 2016 r. w sprawie II K (...) za przestępstwo z art. 288 § 1 k.k. popełnione w dniu 31 października 2015 r. na karę 4 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 godzin w stosunku miesięcznym, na poczet której zaliczono zatrzymanie w dniu 11 listopada 2015 r. w godzinach 00:20 do 12:25, a następnie zarządzono postanowieniem z dnia 11 października 2016 r. wykonanie 60 dni zastępczej kary pozbawienia wolności, karę tę skazany wykonał w całości;

II. Sądu Rejonowego w Z. z dnia 7 lipca 2017 r. w sprawie VII K (...) za przestępstwo z art. 62 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii popełnione w dniu 15 września 2016 r. na karę 6 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 godzin w stosunku miesięcznym, na poczet której zaliczono zatrzymanie w okresie od 15 września 2016 r. godzina 19:40 do 16 września 2016 r. godzina 12:15, a następnie zarządzono postanowieniem z dnia 26 lutego 2018 r. wykonanie 89 dni zastępczej kary pozbawienia wolności;

III. Sądu Rejonowego w B. z dnia 20 grudnia 2017 r. w sprawie II K (...) za przestępstwo z art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 287 § 1 k.k. popełnione w dniu 9 czerwca 2017 r. na karę roku i 6 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 35 godzin w stosunku miesięcznym, którą następnie postanowieniem z dnia 25 lutego 2019 r. zamieniono na zastępczą karę pozbawienia wolności w wymiarze 272 dni;

IV. Sądu Rejonowego w P. z dnia 16 listopada 2018 r. w sprawie VIII K (...) za przestępstwo z art. 287 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. popełnione w okresie od 5 do 6 lipca 2017 r. na karę roku pozbawienia wolności oraz 200 stawek dziennych grzywny po 10 zł każda, karę pozbawienia wolności skazany odbywa od dnia 1 marca 2019 r.

Sąd Rejonowy w P. , wyrokiem łącznym z dnia 27 sierpnia 2019 r., sygn. akt VIII K (...), orzekł w następujący sposób:

1. na podstawie art. 85 § 1 i 2 k.k. i art. 86 § 1 k.k. i art. 87 § 1 k.k. połączył karę pozbawienia wolności i kary ograniczenia wolności wymierzone skazanemu w sprawach VIII K (...) Sądu Rejonowego w P., II K (...) Sądu Rejonowego w Z. i VII K (...) Sądu Rejonowego w Z. i wymierzył mu karę łączną roku i 10 miesięcy pozbawienia wolności,

2. na podstawie art. 577 k.p.k. na poczet orzeczonej kary łącznej pozbawienia wolności zaliczył skazanemu okres zatrzymania od 15 września 2016 r. godzina 19:40 do 16 września 2016 r. godzina 12.15 w sprawie VII K (...) Sądu Rejonowego w Z. oraz okres odbywanej od 1 marca 2019 r. kary w sprawie VIII (...) Sądu Rejonowego w P.,

3. na podstawie art. 576 § 1 k.p.k. wyroki podlegające połączeniu w zakresie nieobjętym wyrokiem łącznym pozostawił odrębnemu wykonaniu,

4. na podstawie art. 572 k.p.k. umorzył postępowanie w przedmiocie wydania wyroku łącznego w pozostałym zakresie,

5. rozstrzygnął o kosztach sądowych.

Wyrok ten uprawomocnił się bez zaskarżenia w dniu 4 września 2019 r.

Z kasacją od tego wyroku wystąpił Prokurator Generalny, zaskarżając go w całości na niekorzyść skazanego. Zarzucił mu rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie:

I. przepisu prawa karnego materialnego, tj. art. 85 § 2 k.k. (w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 lipca 2015 r.), polegające na objęciu w punkcie 1 wyroku łącznego Sądu Rejonowego w P. z dnia 27 sierpnia 2019 r., sygn. akt II K (...), węzłem kary łącznej pozbawienia wolności, oprócz kar jednostkowych pozbawienia i ograniczenia wolności, wymierzonych skazanemu wyrokami wydanymi w sprawach o sygn. akt VIII K (...) Sądu Rejonowego w P. o sygn. akt VII K (...) Sądu Rejonowego w Z., również kary orzeczonej w sprawie o sygn. akt II K (...) Sądu Rejonowego w Z., która została w całości wykonana z dniem 4 lutego 2017 r., a więc przed orzekaniem w przedmiocie wydania wyroku łącznego, co skutkowało brakiem warunków do objęcia tego skazania karą łączną;

II. przepisów prawa karnego procesowego i materialnego, tj. art. 569 § 1 k.p.k. w zw. z art. 85 § 1 k.k. (w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 lipca 2015 r.), polegające na nieorzeczeniu kary łącznej w stosunku do wszystkich podlegających

połączeniu kar wymierzonych poszczególnymi wyrokami jednostkowymi i pozostawieniu do odrębnego wykonania kary roku i 6 miesięcy ograniczenia wolności, orzeczonej wyrokiem Sądu Rejonowego w B. z dnia 20 grudnia 2017 r. w sprawie o sygn. akt II K (...);

III. przepisów prawa karnego materialnego, tj. art. 86 § 1 k.k. i art. 87 § 1 k.k. (w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 lipca 2015 r.), polegające na orzeczeniu wobec skazanego K. M. kary łącznej roku i 10 miesięcy pozbawienia wolności, a zatem kary powyżej sumy kar jednostkowych połączonych wyrokiem łącznym Sądu Rejonowego w P. z dnia 27 sierpnia 2019 r., sygn. akt II K (...).

W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego niniejszą kasacją wyroku łącznego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w P..

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się częściowo zasadna, albowiem nie wszystkie jej zarzuty potwierdziły się.

Nie budzi wątpliwości, że w sprawie zastosowanie znalazły przepisy obowiązujące po dniu 30 czerwca 2015 r., w tym art. 85 § 2 k.k., zgodnie z którym przeszkodą do orzeczenia kary łącznej było wykonanie kary jednostkowej lub łącznej. Zauważyć trzeba, że K. M. został skazany m.in. wyrokiem Sądu Rejonowego w Z. z dnia 19 lutego 2016 r., sygn. akt II K (...), którym wymierzono mu karę 4 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w rozmiarze 30 godzin w stosunku miesięcznym, w miejsce której postanowieniem z dnia 11 października 2016 r. zarządzono wykonanie wobec skazanego zastępczej kary 60 dni pozbawienia wolności, którą to K. M. odbył w całości jeszcze przed datą wydania zaskarżonego wyroku łącznego. Takie ustalenia poczynił zresztą w tym wyroku sam Sąd Rejonowy.

Uwzględniając powyższe, rację przyznać należy skarżącemu, gdy podnosi, że doszło do obrazy prawa materialnego w postaci art. 85 § 2 k.k. (w ówczesnym brzmieniu), zgodnie z którym podstawą orzeczenia kary łącznej mogły być kary wymierzone i podlegające wykonaniu. W efekcie więc objęcie zaskarżonym

wyrokiem łącznym kary wymierzonej wyrokiem Sądu Rejonowego w Z. w sprawie o sygn. akt II K (...) było niedopuszczalne.

Tym samym potwierdził się zarzut pierwszy kasacji. Omawiane tu naruszenie art. 85 § 2 k.k. miało przy tym charakter rażący, jako że przepis ten jest podstawą ustalenia zbiegu kar w wyroku łącznym.

Ponadto wskazać trzeba, że w zaskarżonym wyroku łącznym Sąd Rejonowy dopuścił się również obrazy art. 86 § 1 k.k. i art. 87 § 1 k.k. w brzmieniu wówczas obowiązującym, ponieważ orzeczona kara łączna w wymiarze roku i 10 miesięcy pozbawienia wolności przekroczyła górną granicę możliwej do orzeczenia kary łącznej. Jak już bowiem wskazywano w części wstępnej niniejszego uzasadnienia, Sąd Rejonowy w punkcie 1. wyroku łącznego połączył karę pozbawienia wolności i kary ograniczenia wolności orzeczone:

- wyrokiem Sądu Rejonowego w P. z dnia 16 listopada 2018 r., w sprawie VIII K (...), którym wymierzono K. M. karę roku pozbawienia wolności;
- wyrokiem Sądu Rejonowego w Z. z dnia 19 lutego 2016 r., w sprawie II K (...), którym wymierzono K. M. karę 4 miesięcy ograniczenia wolności;
- wyrokiem Sądu Rejonowego w Z. z dnia 7 lipca 2017 r., w sprawie VII K (...), którym wymierzono K. M. karę 6 miesięcy ograniczenia wolności.

Tym samym, uwzględniając ten zbieg kar oraz regulację art. 87 § 1 k.k., w myśl którego w razie skazania za zbiegające się przestępstwa na kary pozbawienia wolności i ograniczenia wolności sąd wymierza karę łączną pozbawienia wolności, przyjmując, że miesiąc ograniczenia wolności równa się 15 dniom pozbawienia wolności, Sąd mógł wymierzyć skazanemu karę łączną pozbawienia wolności w rozmiarze od roku pozbawienia wolności do roku i 5 miesięcy pozbawienia wolności.

Przy połączeniu kar wskazanych w pkt 1. zaskarżonego wyroku doszło więc do rażącego naruszenia przepisów wskazanych w zarzucie trzecim niniejszej kasacji na skutek orzeczenia kary łącznej wykraczającej poza dopuszczalne jej granice wynikające z art. 86 § 1 k.k. Podkreślić jednak w tym miejscu trzeba, że – jak już wskazywano - w ogóle niedopuszczalne było objęcie karą łączną skazania wyrokiem Sądu Rejonowego w Z. z dnia 19 lutego 2016 r., w sprawie II K (...). Zarzut pierwszy kasacji był więc zarzutem dalej idącym aniżeli zarzut trzeci. Stąd

jego uwzględnienie skutkowało tym, że kara łączna, niezależnie od kwestii nieprawidłowości ustalenia jej wysokości i tak musiała stracić moc.

W odniesieniu do zarzutu drugiego stwierdzić trzeba, że nie jest on trafny. Otóż, skarżący podnosi, że Sąd Rejonowy – pomimo spełnienia przesłanek z art. 85 § 1 k.k. - nie orzekł jakoby kary łącznej w stosunku do wszystkich podlegających połączeniu kar wymierzonych poszczególnymi wyrokami jednostkowymi. Sąd Rejonowy miał wadliwie nie objąć węzłem kary łącznej kary roku i 6 miesięcy ograniczenia wolności, wymierzonej wyrokiem Sądu Rejonowego w B. z dnia 20 grudnia 2017 r., sygn. akt II K (...).

Rzecz jednak w tym, że wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 czerwca 2019 r., P (...), do którego skarżący zresztą też się odwołuje (lecz nie wyciąga z tego prawidłowych konsekwencji), przepis art. 87 § 1 k.k. w zakresie, w jakim nakłada na sąd obowiązek połączenia kar pozbawienia wolności i ograniczenia wolności oraz wymierzenia kary łącznej pozbawienia wolności po dokonaniu zamiany kary ograniczenia wolności na karę pozbawienia wolności, został uznany za niezgodny z art. 45 ust. 1 i art. 175 ust. 1 Konstytucji RP. W powyższym zakresie przepis ten utracił moc z dniem 18 czerwca 2019 r. Jak słusznie wywodzi w związku z tym za piśmiennictwem autor kasacji, konsekwencją tego wyroku jest więc brak obligatoryjności w łączeniu w karę łączną pozbawienia wolności zbiegających się kar pozbawienia i ograniczenia wolności. Kary te mogą podlegać połączeniu w karę łączną pozbawienia wolności (wówczas na tę karę przelicza się karę ograniczenia wolności według wskazań określonych w tym przepisie), ale także - uwzględniając okoliczności konkretnej sprawy - sąd może też od takiego zabiegu odstąpić. Sąd nie jest już zobligowany z mocy prawa dokonać automatycznej zamiany kary ograniczenia wolności na karę pozbawienia wolności i wymierzyć karę łączną pozbawienia wolności.

Innymi słowy, od daty wejścia w życie wskazanego wyroku dopuszczalne jest łączenie kary pozbawienia wolności i kary ograniczenia wolności, ale na zasadzie fakultatywności. Skoro tak, to nie sposób zarzucać sądowi, że dopuścił się obrazy prawa, jeżeli *in concreto* nie połączył kar pozbawienia wolności i ograniczenia wolności oraz nie wymierzył kary łącznej pozbawienia wolności. Od dawna, tak w orzecznictwie, jak i piśmiennictwie, nie budzi bowiem wątpliwości, że o obrazie

prawa materialnego można mówić jedynie wówczas, gdy sąd nie zastosował przepisu, którego zastosowanie było obowiązkowe, a nie wtedy, gdy ustawa stwarza jedynie taką możliwość. Tym samym zarzut drugi kasacji jest oczywiście bezzasadny.

Z tych wszystkich względów, orzeczono, jak w wyroku. W postępowaniu ponownym Sąd Rejonowy, po uwzględnieniu tych wywodów i aktualnych danych o karalności skazanego, raz jeszcze rozważy możliwość orzeczenia w stosunku do niego kary łącznej w wyroku łącznym.